

Vogelfotograaf en kiekendief: gaat vogelstudie steeds meer ten koste van vogelbescherming?

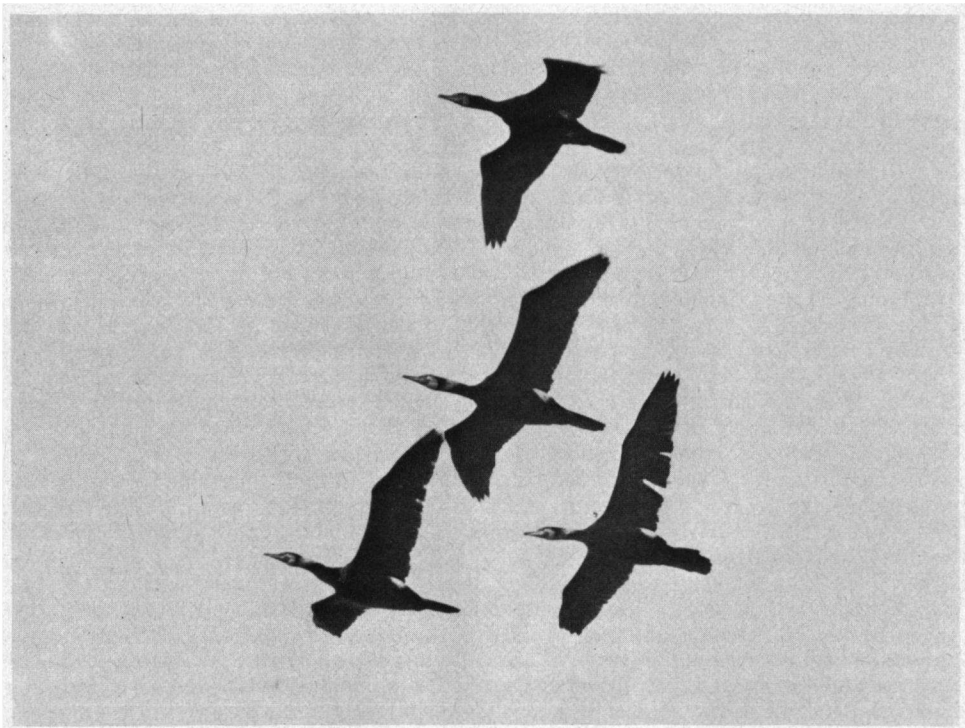
H. Kamp

Op een Waddeneiland begin juni 1975, ook het broedseizoen van de schaarse Blauwe Kiekendief, waarvan het aantal broedparen in ons land rond de vijftig wordt geschat. Wij naderen een der mooiste duinvalleien van ons land, dicht begroeid met rijke vegetatie, omzoomd door duinrichels, vanwaar kijkerwaarnemingen op veilige afstand verantwoord zijn. De 'natuurwaarde' van deze grote vallei is moeilijk te schatten, maar ingewijden in de exploitatieplannen van de NAM weten u te vertellen, dat juist dit brok natuur ook in de werkschema's was opgenomen. Tegen deze winningsplannen is terecht massaal verzet gerezen, maar afgezien hiervan, was de NAM in ieder geval reeds bereid, gehoor te geven aan de protesten van natuurbeschermers tegen het boren juist in deze vallei en verplaatste de boorlocatie op de werktekeningen enkele kilometers verder, naar open zee. Extra kosten voor deze verandering in de gaswinningsplannen geschat op circa 20 miljoen gulden, de vallei zou ongemoeid worden gelaten en de kiekendieven zouden ongestoord kunnen blijven broeden. Ongestoord?

Vanachter de duinen hoorden wij reeds voortdurend de alarmroep van de Blauwe Kiekendief, maar konden de oorzaak niet bepalen, door de manshoge en dichte vegetatie en het onoverzichtelijke terrein. Dit alarmerend rondvliegen was ongetwijfeld reeds geruime tijd aan de gang en toen de fotograaf met zijn telens eindelijk op honderd meter van het nestgebied tevoorschijn kwam, was circa een half uur verstreken. De eigenlijke operatie - het zoeken van het nest - begon toen pas en hij bestond het, nog zeker twintig minuten rond te struinen, daarbij steeds feller aangevallen door de duikende kiekendief, naarmate hij het nest dichter naderde. Het valt te betwijfelen of hij wist dat het hier om een Blauwe Kiekendief ging. In ieder geval was hij volkomen ondeskundig, want hij zocht naar het nest op een hoogte van een paar meter, uitsluitend in grotere struiken, zoals meidoorn en vlier. Ten slotte blies hij zonder succes na ongeveer een uur de aftocht, de alarmroep verstomde, waarna je dan kunt gaan filosoferen over de paradoxale situatie: de NAM wil 20 miljoen méér investeren om dit natuurgebied te ontzien, maar anderzijds was, is en blijft die zelfde natuur 'vogelvrij', helaas niet alleen voor de vogels, maar voor iedere deskundige en ondeskundige 'natuurliefhebber', die hier zijn hobby wil uitoefenen.

Ofschoon het gedrag van deze volkomen ondeskundige 'natuurfotograaf' hiertoe geen enkele aanleiding geeft, willen wij met veel goede wil de vogelfotografie toch nog rekenen tot de vogelstudie, samen met bijvoorbeeld ringen, vangen, nestcontrole, tellen van broedkolonies, inspecteren van nesten en dergelijke zaken meer. Waartoe dienen eigenlijk deze talrijke activiteiten, waarom deze bijna grenzeloze menselijke weetgierigheid en nieuwsgierigheid? Met welk doel worden vele natuurgebieden, vooral in de broedtijd, onophoudelijk bezocht door waarnemers van diverse pluimage: wetenschappelijke, semi-wetenschappelijke, vergevorderde amateurs, zogenaamde vogelliefhebbers, snobs, tijdelijk geïnteresseerden en anderen? In sommige gebieden worden te veel excursies gehouden, complete schoolklassen banjerden door vogelbroedterreinen. Een kleine klutenkolonie werd op één morgen driemaal gestoord door waarnemers, filmers en technici, die vogelgeluiden kwamen opnemen. Vele lezers kunnen deze waarnemingen uit eigen ervaring met talrijke andere feiten aanvullen.

Het komt mij voor, dat de **vogelbescherming** hier vaak danig in het gedrang komt en dat een alles beheersende zucht tot waarnemen, tellen, registreren, controleren, fotograferen en wat al niet, kortom **vogelstudie** in al zijn facetten steeds meer terrein wint. Het gevaar is wel degelijk aanwezig, dat een te groot aantal natuurliefhebbers zich te intensief bemoeit met een vaak kwetsbare vogelstand, die door andere oorzaken toch al reeds genoeg te verduren heeft. De interesse in vogels is gelukkig toegenomen, maar sommige schaarsere soorten staan speciaal in de belangstelling; wellicht is hier de economische wet van toepassing, dat zeldzame en kostbare zaken automatisch hoog worden gewaardeerd, in het centrum van de belangstelling komen te staan en de liefhebbers tot grote offers verleiden. De prijzen van de illegale handel in jonge vogels, opgezette vogels en eieren spreken in dit opzicht boekdelen!

Aalscholvers, voedselvlucht vanaf het Naardermeer, ter hoogte van Mulderberg, vliegend richting noordoost, met bestemming IJsselmeer, 10 juni 1975.

Foto: Frits van Daalen.

Zelfs het zakenleven maakt de laatste tijd gebruik van de steeds stijgende interesse in onze vogels. Een bank meent aan klantenbinding te moeten doen door het beschikbaar stellen van een vogelwaaler, een textielfirma versierde haar advertenties wekenlang met vogelsilhouetten.

Op zichzelf is dit een verheugende ontwikkeling, als wij ons de onverschilligheid en de apathie herinneren jegens onze nationale vogelstand uit het recente verleden, maar toch is deze toenemende interesse niet zonder gevaren. Werkelijke vogelbeschermers - die hun vogelstudie aan dit principe ondergeschikt maken - zullen zonder twijfel geconstateerd hebben, dat er in vele natuurgebieden een abnormaal grote observatiedruk op de vogelstand wordt uitgeoefend. Zij zullen het vermoedelijk met mij eens zijn, dat wij méér waarde zouden moeten hechten aan het voortbestaan van zoveel mogelijk vogelsoorten, aan het gelukken van broedsels, aan uitbreiding van de soorten en aantallen, dan aan het aanleggen van statistieken, cijfermateriaal, gedetailleerde rapporten en de verdere documentatie rondom ons nationale vogelbezit, hierbij inbegrepen de verstarde vogelbeelden op diaries. Wij zouden ons meer terughoudendheid, bescheidenheid en respect moeten aanmeten ten aanzien van onze gevederde vrienden in plaats van opdringerigheid, weetgierigheid, waarnemingsdrift en een soort van geprogrammeerde drang tot vastleggen van alle facetten van het vogelleven, met alle risico's van dien. Niet zelden geschieden zulke waarnemingen ter versteviging van het eigen prestige en soms om anderen de loef af te steken.

Nogmaals, deze stijgende en gedeeltelijk modieuze belangstelling voor onze vogels is overal merkbaar. In tropische streken worden vogels gevangen en als souvenir verkocht, in Kenya maakt het Wildbeheer zich zorgen over verstoringen als gevolg van talrijke, georganiseerde fotosafari's en dicht bij huis staan allerlei spechten en stootvogels hoog in de markt genoteerd. Excursies in bewaakte natuurgebieden zijn vaak weken van te voren volgeboekt, er lopen platgetreden paden naar sommige nesten van de kiekendief, bewakers van natuurerreinen worden soms merkbaar voorzichtiger met het verstrekken van informatie, overigens zeker niet ten onrechte! Nog onlangs las ik een advertentie van een bekende wapenhandel, die jachtsafari's en fotosafari's organiseert in Afrika, met een opsomming van de daar voorkomende wildsoorten en daarbij als bijzondere aanbeveling

nog het felt, dat dit vrijwel de laatste jachtgebieden van Afrika zijn, waar nog wild en rust te vinden zijn! Allen dus dáárheen met chartervluchten om de restanten van rust en evenwicht in die gebieden ook naar de knoppen te helpen en wie een dergelijke excursie niet betalen kan, kan het allicht in eigen land proberen. Waar de natuurgebieden toch al veel te lijden hebben van recreatie, verkeer, watersport, militaire oefeningen en andere menselijke activiteiten.

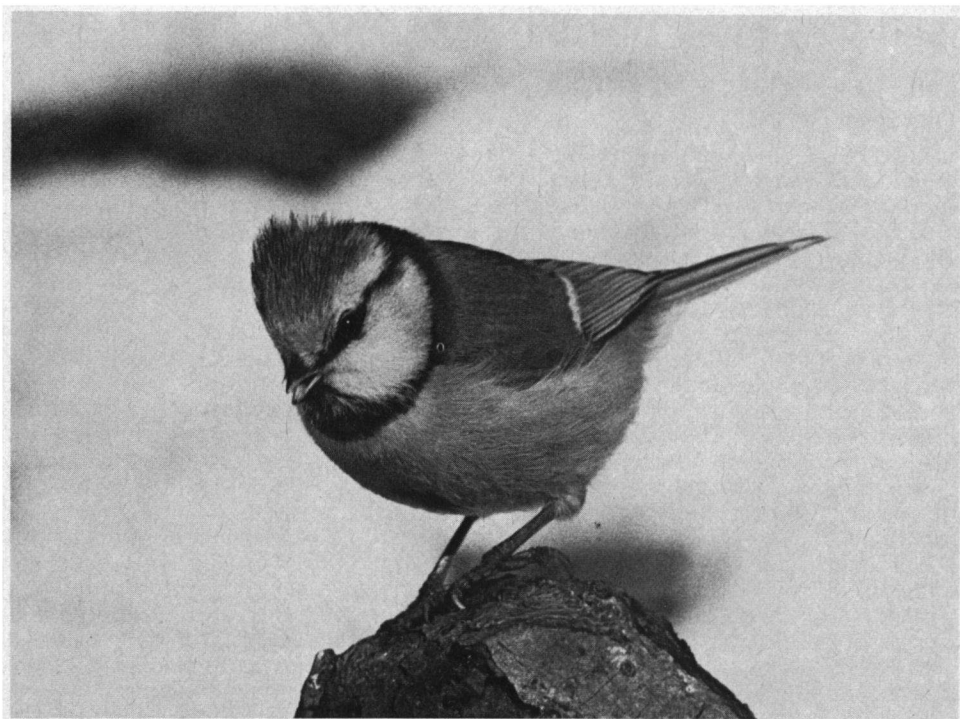
De gestegen belangstelling voor het wel en wee van onze vogels heeft ook de stoot gegeven tot méér vogelstudie in allerlei vormen, maar deze studie en de vogelbescherming moeten logischerwijs hand in hand gaan. Een soort wisselwerking: vogelstudie brengt meer kennis en dus meer mogelijkheden tot vogelbescherming en deze bescherming op haar beurt maakt het voor ons mogelijk, te blijven studeren, observeren en van het vogelleven te genieten. Maar zodra wij gaan twifelen of de bescherming geen gevaar loopt, moet de studie — in welke vorm dan ook — direct naar de achtergrond worden verwezen. Er moet dan zonder aarzelen principieel voor de bescherming worden gekozen en moet de groep vogels, de hoogwatervluchtplaats, de broedkolonie, het nest, de slaappleaats of wat dan ook verder ongemoeid worden gelaten. Het spreekt vanzelf, dat hier geen algemene richtlijnen kunnen worden gegeven, maar dat iedere vogelaar zelf de veilige grens moet bepalen, waar de vogelstudie moet worden opgegeven ten gunste van de vogelbescherming. Het lijkt overbodig om te gaan toelichten, waarom de vogelbescherming zo uitermate belangrijk voor de samenleving is, nu de waarden van plant en dier steeds meer opnieuw worden herontdekt. Wij willen bijvoorbeeld de jaargetijden, de zonnewarmte, de herfstkleuren en eb en vloed toch immers ook niet kwijtraken?

Indien ú als fotograaf een schuiltent bij een nest plaatst dan wel als vogelaar meent, op andere wijze in het broedgebied waarnemingen te moeten doen, dient ú zich ook bijvoorbeeld eens te realiseren, welke enorme inspanningen dit vogelpaar zich heeft moeten getroosten om het zover te brengen! Zij zijn nu feitelijk aan uw willekeur overgeleverd, na de trek naar het broedgebied, het afbakenen van het territorium, het winnen van een partner, de nestbouw en al die verdere energieverslindende inspanningen, die eigenlijk in geen enkele verhouding staan tot hun lichaamsgewicht. U zoudt eigenlijk in opperste verbazing en verwondering op veilige afstand moeten blijven. En mocht u de schouders ophalen bij deze emotionele benadering, dan is er toch ook nog een modernere, praktische zienswijze, die aantoonst, dat u maar niet onbepert kunt observeren, fotograferen, studeren en waarnemen. U bevindt zich namelijk toevallig niet bij het nest van uw privé-kiekendief, u filmt beslist niet de jongen van uw eigen Velduil en u zoekt evenmin naar de eieren van een tot uw persoonlijke levende have behorende Grauwe Klauwier.

Integendeel, u is slechts de verantwoordelijke mede-eigenaar van ons nationale vogelbezit en — in vele gevallen — zelfs van het internationale vogelbezit en u moet deze rijkdommen met talloze anderen delen. Van de economische kant bezien, zijn landen en continenten steeds meer van elkaar afhankelijk geworden, waarbij een depressie of een versterking van de goederenstroom, ergens in de wereld, direct elders haar nadelige invloed doet gelden. Door onze kennis van de vogelwereld weten wij tegenwoordig maar al te goed, hoe ook hier — evenals bij de economie — alles ten nauwste met elkaar verstrengeld is. Door mensen toegebrachte schade aan de vogelstand in een bepaald gebied heeft ook elders haar gevolgen. En als wij de Belgen en Italianen verwijten, dat zij door het wegvangen van miljoenen zangvogels onze natuur verarmen, dan moet ons gedrag natuurlijk de toets van de kritiek kunnen doorstaan. Welnu, te ver doorgedreven vogelstudie — onverschillig van welke aard — gepaard gaande met te veel verstoringen en risico's voor de vogels, werkt eveneens natuurverarmend en deze 'studenten' hebben de essentiële vogelbeschermingsgedachte totaal uit het oog verloren. Zij moesten de begrippen studie en bescherming en hun onderlinge relatie maar weer eens opnieuw gaan ontrafelen.

Ten slotte terugschakelend naar onze Blauwe Kiekendief op de Waddeneilanden, kunnen verstoringen van nestplaatsen de stand nadelig gaan beïnvloeden en daardoor ook een verarming van de natuur veroorzaken, bijvoorbeeld in de Hollandse duinstreek, waar hij 's winters wel rondzwervt of in de Flevopolders, waar wij in najaar en winter zijn zweef- en glijvluchten boven greppels en landerijen kunnen bewonderen.

En daarom zou ik de fotograaf, die in deze duinvallei zo onhandig, ondeskundig en agressief te keer ging, opnieuw willen toevoegen: **'Beter één vogel in de lucht dan tien op een dia'**, in de hoop, dat dit devies in 1976 in toenemende mate door onze natuurfotografen zal worden overgenomen.

Pimpelmees, tijdens de wintervoeding gefotografeerd door middel van een vermolmd stuk hout tussen de aanvliegplaats en de voederplaats neer te leggen. 'Land en Bosch', 's-Graveland, 5 maart 1970.
Foto: Frits van Daalen.

Boerenzwaluw, modder verzameland voor het nest. Bredevoort, 8 juni 1971. Foto: Frits van Daalen.

